

Kamu Etiği

Kamu Görevlisinin Etik İlkeleri

Prof. Dr. İnayet AYDIN

Prof. Dr. İnyet AYDIN

KAMU ETİĞİ
Kamu Görevlisinin Etik İlkeleri

ISBN 978-625-6140-85-1

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2025, PEGEM AKADEMI

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınev**idir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır; indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 2000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilmektedir.

I. Baskı: Ocak 2025, Ankara

Yayın-Proje: Selcan Durmuş
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Ay-bay Kırtasiye İnşaat Gıda Pazarlama ve Ticaret Ltd. Şti.
Çetin Emeç Bulvarı 1314. Cadde No: 37A-B Çankaya/ANKARA

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 46661

İletişim

Pegem Akademi: Shira Ticaret Merkezi
Macun Mahallesi 204 Cad. No: 141/33, Yenimahalle/Ankara
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: yayinevi@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

Prof. Dr. İnayet AYDIN

1985 Yılında Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Eğitim Yönetimi ve Planlaması Bölümünden mezun oldu. 1986-1988 yılları arasında Sümerbank Bankacılık Personel ve Eğitim Müdürlüğünde görev yaptı. A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsünde 1988 yılında yüksek lisans 1993 yılında doktora eğitimini tamamladı. 1988 Yılında A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Eğitim Yönetimi ve Planlaması Bölümüne Araştırma Görevlisi olarak atandı. 1993 yılında aynı bölüme Yardımcı Doçent olarak atandı. 1996 yılında 8 ay süre ile YÖK/ Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi kapsamında kazandığı bursla Amerika Birleşik Devletleri- OHIO “University of Cincinnati’de doktora sonrası araştırmacı olarak çalıştı. 1997’de Doçent, 2003’te Profesör olarak atandı. Yüzlerce kamu ve özel sektör kurumunda hizmet içi eğitim ve yönetim seminerlerinde programcı, koordinatör ve öğretici olarak görev aldı. Yönetici ve liderlik geliştirme eğitimleri verdi.

Kamu Görevlileri Etik Kurulu ve çeşitli kurumların aşağıda belirtilen etik projelerinde uzman, danışman ve eğitici olarak yer aldı:

“Türkiye’de Yolsuzluğun Önlenmesinde Etik-(TYEC1).

“Türkiye’de Kamu Sektöründe Etiğin Güçlendirilmesi Projesi (TYEC 2)”.

“Türkiye’de Yargı Etiğinin Güçlendirilmesi Projesi”.

“UNODC Etik Modülleri Adalet için Eğitim (E4J) girişimi Projesi”.

“Yargıtay Etik, Şeffaflık ve Güven Projesi”.

“Adalet Bakanlığı Etiğin Geliştirilmesi Eğitim Modülü ve Eğitimcilerin Eğitimi Projesi”.

“Millî Eğitim Bakanlığı Etik Eğitimcileri ve Etik Eğitimi El Kitabının Geliştirilmesi Projesi”.

“Yerel Yönetimlerde Seçilmiş ve Atanmış Kamu Görevlilerinin Etik Farkındalığının Artırılması Teknik Destek Projesi”.

Bu projeler kapsamında “Yükseköğretim Kurumları Etik Davranış İlkeleri” ve “Eğitimciler İçin Mesleki Etik İlkeler”in geliştirilmesine katkıda bulundu. Yargıtay Etik Danışma Kurulu üyeliğine seçildi. Üç yıldır Kamu Görevlileri Etik Kurulu Etik Eğitim Koordinatörü olarak Millî Eğitim Bakanlığı, Türkiye Belediyeler Birliği, İçişleri Bakanlığı ile imzalanan iş birliği protokolleri gereğince 11 Farklı gruba “Etik Eğitici Eğitimi Programları” düzenledi ve eğitici olarak görev aldı. Başta Yönetmelik, Örgütsel ve Mesleki Etik, Eğitim ve Öğretimde Etik, Akademik Etik kitapları olmak üzere 10 kitap, 20 kitap bölümü yazdı. Pek çok yurt dışı ve yurt içi dergide makaleleri yayımlandı. Evli ve bir çocuk annesidir.

İthaf...

Bu kitap:

Başta Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu, büyük önderimiz Mustafa Kemal Atatürk ve tüm silah arkadaşları olmak üzere, bugüne kadar vatan savunması ve ülkemizin güvenliği için canlarını ve yaşamlarını feda eden tüm asker ve polis şehit ve gazilerimize;

Kamu hizmetlerini yerine getirirken görev şehidi olan doktor, hâkim, savcı, kaymakam, akademisyen, öğretmen, ormancı, mühendis, hemşire vb. tüm kamu görevlilerimize;

Kamu yararı, kamu güvenliği, kamu sağlığı, kamu düzenini koruyan ve kamu hizmetlerini eksiksiz biçimde tüm vatandaşlara hiçbir ayırım gözetmeksizin, adil, liyakatli ve özenli biçimde sunan, evrensel etik değerleri bütün karar ve eylemlerinde birinci öncelik olarak gören tüm kamu görevlilerine;

adanmıştır.

ÖN SÖZ

Bu kitabı 16 Mayıs 2018 tarihinde yazmaya başladım. Böyle bir kitabı yazmaya beni teşvik eden iki önemli husus vardı. Birincisi, kamusal bilinci son derece gelişmiş, her zaman özveri ve dürüstlikle görevlerini yerine getiren memur bir anne babanın evladı olarak evimizde sürekli kamu etiği değerleri ve “devlet malı” bilinci ile yetiştirilmiş olmanın verdiği duyarlılıktır. İkinci neden ise 2008 yılından beri kamuda etik kültürünü yaygınlaştırmak için çok sayıda farklı kamu kurum çalışanları için düzenlediğimiz etik eğitimlerine ve etik eğitici eğitimlerine katılan değerli kamu görevlilerinin “hocam bu konuda yararlanabileceğimiz iyi bir kaynak yok mu?” Sorusu karşısındaki yanıtızsızlık oldu.

Bu kitap, çıkar odaklı dünyamızda etik farkındalığın, etik bilgisinin, etik cesaretin ve etik davranışın kamusal ve kişisel yaşamımız üzerindeki derin etkilerini vurgulayarak kamu etiği konusunda daha fazla farkındalık, sorgulama, araştırma ve tartışmayı teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Genellikle “Kamuya hizmet motivasyonu” ile “kamuda çalışma motivasyonu” birbirine karıştırılmaktadır. İnsanları kamuda çalışmaya motive eden husus sürekli bir kadroya sahip olmak, iş güvencesi olması, emeklilik hakkını garantilemesi, işten atılmanın zor olması gibi çeşitli unsurlar olabilir. “Allahtan sağlık, devletten aylık” sloganı ile otomatik pilota bağlanan ve çaba göstermeksizin, emeklilik hakkı elde edilinceye kadar tamamlanmaya çalışılan bir kamu hizmeti, kamu etiği açısından önemli bir sorundur. Kamu hizmet motivasyonu “kamu yararı için çalışmak konusunda hissedilen istek olarak” tanımlanır. Buradaki vurgu kişisel çıkarların geliştirilmesi değil tam tersine kamuya yararlı olmak amacıdır. Kamu kurumlarının her birim, alan ya da kademesinde çalışan yönetici ve tüm personelin kamuya hizmet etme bilinç ve istekleri, onların etik ilkelere uygun, etkili bir çalışma sergilemelerinde en önemli etkenlerden biridir. Çalışanlar bir görevi yerine getirmek üzere atandıklarında kamusal bir emaneti üstlenmiş ve bu emanetin gereklerini yerine getirip getirmemekle ilgili olarak da hesap verme sorumluluğunun altına girmişlerdir. Kurumları insanlar yaşatır. Kamu görevlisi, emin olarak güvenilebilen bir profesyonel olmalıdır. Elbette kamu görevlilerinin özlük haklarının teslim edilmesi ve kamu hizmeti sırasında şiddete maruz kalmaktan korunmaları için gerekli önlemlerin alınması da önemli bir kamu etiği sorumluluğudur.

Alandaki bir boşluğu dolduracağına inandığım bu eser üç kısım ve 25 bölümden oluşmaktadır. Birinci kısımda etik kavramına giriş, ikinci kısımda etikle ilgili çeşitli kavramlar ve örnekler; üçüncü kısımda ise uluslararası ve ulusal kamu etiği ilkeleri ile yerel yönetimler, politika etiği, sivil toplum etiği, vatandaşlık etiği gibi konular ele alınmıştır. Bu eserin kamu yönetimi alanında akademik çalışma yapan meslektaşlarıma ve tüm kamu görevlilerine faydalı olması en büyük dileğimdir.

Prof. Dr. İnalet Aydın
Ocak, 2025

Okuyucuların dikkatine:

Bu kitapta çeşitli mesleklerden kamu görevlileri ilgili olarak sunulan ve etik olan ya da etik olmayan kavram ve davranışların açıklanması amacıyla olumlu ve olumsuz örnekler kullanılmıştır. Bu örnek olaylar, medya taramalarından kaynak gösterilerek, yazarın çeşitli meslek grupları ile yaptığı görüşmelerden ve etik sorun ve durumlara ilişkin üretilen hayali senaryolardan oluşmaktadır. Gerçek kurum ve kişilerle ilişkisi bulunmamaktadır.

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	v
-------------	---

BİRİNCİ KISIM ETİĞE GİRİŞ: KAVRAMLAR, TEORİLER

1. BÖLÜM ETİK VE AHLAK KAVRAMLARI

Ahlak Kavramı.....	3
Etik Kavramı	7
Kişisel Ahlak, Kamusal Etik	10
Bir Değerlendirme Süreci Olarak Etik.....	12
Etikte Niyet, Eylem ve Sonuç Değerlendirmesi.....	15
Niyet	15
Eylem.....	16
Sonuç.....	17
Değerlendirme Çalışması-1	18

2. BÖLÜM ETİK DAVRANIŞIN TEMELLERİ

İnsanın Etik Yeterliği ve Etik Yeterliğin Bileşenleri	20
Etik Bilgisi.....	21
Etik Farkındalık ve Duyarlılık	22
Etik Muhakeme (Etik Akıl Yürütme)	23
Etik Karar Verme.....	25
Etik Motivasyon (Doğruyu Yapmaya Söz Verme ve İyiye Yönelme)	25
Etik Cesaret	26
Etik Eylem	29
Etik Davranış.....	29
Etik Davranışlardan Sorumlu Olma	30
Etik Karakter	31
Kohlberg'in Ahlaki Gelişim Teorisi	31
Etik Davranışla İlgili Kavramlar	35
Değerlendirme Çalışması-2	40

3. BÖLÜM

DEĞER, İLKE VE KURALLAR BÜTÜNÜ OLARAK ETİK

Değerler	42
İlke.....	48
Kural.....	49
Standart.....	51
Etik Değer, İlke ve Kuralların Bilincinde Olan Kişiler Nasıl Davranır?.....	52
Değerlendirme Çalışması-3	53

4. BÖLÜM

BAŞLICA ETİK TEORİLERİ

Faydacılık Etiği Teorisi.....	57
Ödev Etiği (Deontoloji) Teorisi	60
Toplumsal Sözleşme Etiği Teorisi.....	65
Toplumsal Sözleşme Kavramı.....	65
Haklara Dayalı Etik Teorisi	67
Erdem Etiği Teorisi.....	70
Feminist Etik Teorisi	75
Değerlendirme Etkinliği- 4	80

5. BÖLÜM

ETİK-YASA FARKI

Değerlendirme Çalışması- 5	90
----------------------------------	----

6. BÖLÜM

MESLEK ETİĞİ VE ETİK KODLAR

Meslek Kavramı	93
Meslek Etiği Kavramı.....	95
Neden Bir Meslek Etiğine İhtiyaç Vardır?	96
Meslek Etiğinde Hak ve Ödev İlişkisi	98
Meslek Etiği Kuralları ve Türleri	99
Meslek Etiği Kurallarının Yararları	100
Değerlendirme Etkinliği- 6	103

7. BÖLÜM**ETİK KARAR VERME VE ETİK İKİLEMLERİN ÇÖZÜMLENMESİ**

Etik İkilem Kavramı ve İkilem Türleri.....	106
Etik Karar Verme Aşamaları.....	109
Kamuda Etik Karar Verme Süreci.....	112
Değerlendirme Çalışması- 7.....	114

8. BÖLÜM**ETİK DIŞI DAVRANIŞLARIN NEDENLERİ**

Etik Dışı Davranışları Besleyen Nedenler.....	116
Etik Dışı Davranışların Önlenmesi.....	119
Değerlendirme Çalışması- 8.....	121

9. BÖLÜM**ETİK DIŞI DAVRANIŞLARIN GEREKÇELENİRİLMESİ VE HAKLILAŞTIRILMASI**

Değerlendirme Çalışması-9.....	131
--------------------------------	-----

İKİNCİ KISIM**KAMU ETİĞİNİN TEMELLERİ****10. BÖLÜM****KAMU ETİĞİ KAVRAMI**

Kamu Etiği.....	135
Neden Kamu Etiği Gereklidir?.....	136
Kamuda Etik Davranış ve Etik Dışı Davranış Kavramları.....	140
Kamu Görevlisinin Etik Yükümlülükleri.....	141
Değerlendirme Çalışması-10.....	143

11. BÖLÜM**DEVLET, KAMU YÖNETİMİ, KAMU HİZMETİ**

Devlet Kavramı ve Devletin Temel Görevleri.....	146
Devletin Temel Görevleri.....	149
Devlet ve İktidar Ayrımı.....	151

Kamu Yönetimi	153
Kamu Hizmeti Kavramı.....	156
Kamu Hizmetinin Özellikleri	158
Değerlendirme Çalışması-11	160

12. BÖLÜM

KAMU GÖREVLİSİ KAVRAMI VE KAMU HİZMET MOTİVASYONU

Kamu Görevlisi Kavramı.....	161
Kamu Görevlisi Olmanın Anlamı ve Deđeri	162
Kamu Hizmet Motivasyonu Kavramı.....	164
Kamu Görevi ve Özel Yaşam Sınırı.....	168
Kamu Görevlilerinin Özel Yaşamı ile İlgili Bazı Kısıtlamalar ve Etik Tartışmalar ...	169
Değerlendirme Çalışması-12	176

13. BÖLÜM

KAMU GÖREVLİLERİNE TESLİM EDİLEN KAMUSAL EMANETLER

Emanet Kavramı ve Kamu Görevlisinin Emanetleri	180
Kamu Yararına Çalışma.....	181
Kamu Gücünü Kullanma.....	183
Kamu Güvenine Layık Olma	186
Kamu Yetkisi Kullanma	190
Kamu Malı Ve Kaynaklarının Kullanımı.....	191
Kamunun Verdiği Unvan ve Ayrıcalıkları Doğru ve Uygun Şekilde Kullanma.....	194
Kamu Zamanını Etkili Kullanma	196
Görev Nedeniyle Elde Edilen Kamusal ve Kişisel Bilgilerin Gizliliğinin ve Bireylerin Mahremiyetinin Korunması.....	197
Değerlendirme Çalışması-13	201

14. BÖLÜM

BÜROKRAT ETİĞİ VE KAMUDA SEÇİLMİŞ- ATANMIŞ İLİŞKİSİ

Bürokrasi Kavramı ve Kamu Bürokrasisinin Özellikleri.....	203
Bürokrasi Kavramı	203
Bürokrasinin Gelişimi ve İşlevleri.....	204
Bürokrasinin Özellikleri.....	206
Bürokrat Kavramı ve Bürokratin Görevleri.....	209

Seçilmiş ve Atanmış Farkı	211
Seçilmiş-Atanmış İlişkisinde Etik Sorun Alanları	214
Siyasallaşma ve Etik.....	218
Yağma (Ganimet) ve Liyakat Sistemi	220
Değerlendirme Çalışması-14	222

15. BÖLÜM

KAMU ETİĞİNDE TEMEL KAVRAMLAR

Zarar Vermemek.....	223
Adalet.....	226
Eşitlik	232
Sorumluluk.....	234
Saygı	240
Liyakat	249
Bağımsızlık.....	253
Tarafsızlık	255
Dürüstlük Ve Doğruluk.....	256
Mesleğe Yaraşırılık.....	258
Ehliyet (Yeterlik) ve Özen.....	259
Güven.....	261
Şeffaflık-Saydamlık.....	264
Hesap Verebilirlik	266
Çıkar Çatışmasından Kaçınmak.....	270
Mahremiyet ve Gizlilik	275
Değerlendirme Çalışması-15	290

16. BÖLÜM

KAMUDA ETİK DIŞI BAZI DAVRANIŞLAR

Ayrımcılık.....	294
Kayıрма	307
Yolsuzluk.....	308
Rüşvet.....	311
Zimmet	312
Görevi İhmal, Kaytarma ve İşyerinde Başka İşlerle Meşgul Olma	313
Sömürü (İstismar)	318
Dalkavukluk- Yaranma.....	320

Taciz	321
Görev ve Yetkinin Kötüye Kullanımı	324
İşyerinde Dedikodu.....	325
Mobbing.....	329
Hediye Kabul Etme	338
Değerlendirme Çalışması-16	345

ÜÇÜNCÜ KISIM

DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE KAMU ETİĞİ İLKELERİ VE ÇEŞİTLİ ALANLARDA UYGULAMALAR

17. BÖLÜM

ULUSLARARASI KAMU ETİĞİ STANDARTLARI VE ÇEŞİTLİ ÜLKELERDE KAMU GÖREVLİLERİ ETİK İLKELERİ

Birleşmiş Milletler Kamu Görevlileri için Uluslararası Davranış Kuralları	349
Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Avrupa Konseyi Kamu Görevlileri İçin Davranış Kurallarına ilişkin Tavsiye Kararı	351
Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) Kamu Dürüstlüğü Tavsiyesi	357
Çeşitli Ülkelerde Kamu Görevlileri Etik İlkeleri	362
Amerika Birleşik Devletleri.....	362
İngiltere.....	364
Kanada	368
Avustralya.....	369
Çeşitli Ülkelerin Kamu Etiği İlkelerine İlişkin Ortak Değerler.....	370
Değerlendirme Çalışması-17	372

18. BÖLÜM

ÇEŞİTLİ ÜLKELERDE KAMU ETİK KURULLARI VE TÜRKİYE CUMHURİYETİ KAMU GÖREVLİLERİ ETİK KURULU

Çeşitli Ülkelerde Kamu Etik Kurulları	373
Türkiye Cumhuriyeti Kamu Görevlileri Etik Kurulu	379
T.C. Kamu Görevlileri Etik Kurulu'nun Kuruluşu	379
Kamu Görevlileri Etik Kurulu'nun Görev ve Yetkileri	380
Kamu Görevlileri Etik Kurulu'nun Yapısı	381
Kamu Görevlileri Etik Kurulu Üyelerinin Görev Süresi	381
Kamu Görevlileri Etik Kurulu'nun Görev Kapsamı	382
Değerlendirme Çalışması- 18	383

19. BÖLÜM

TÜRKİYE'DE KAMU GÖREVLİLERİ ETİK DAVRANIŞ İLKELERİ

Türkiye Cumhuriyeti Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri.....	387
Görevin Yerine Getirilmesinde Kamu Hizmeti Bilinci	387
Halka Hizmet Bilinciyle Hareket Etme.....	388
Hizmet Standartlarına Uyma.....	389
Amaç ve Misyona Bağlılık.....	389
Dürüstlük ve Tarafsızlık	390
Saygınlık ve Güven	392
Nezaket ve Saygı	393
Yetkili Makamlara Bildirim.....	393
Çıkar Çatışmasından Kaçınma.....	394
Görev ve Yetkilerin Menfaat Sağlamak Amacıyla Kullanılmaması	395
Hediye Alma ve Menfaat Sağlama Yasağı.....	395
Kamu Malları ve Kaynaklarının Kullanımı.....	397
Savurganlıktan Kaçınma	398
Bağlayıcı Açıklamalar ve Gerçek Dışı Beyan	399
Bilgi Verme, Saydamlık ve Katılımcılık	399
Yöneticilerin Hesap Verme Sorumluluğu	400
Eski Kamu Görevlileriyle İlişkiler	401
Mal Bildiriminde Bulunma	402
Kamu Görevlileri Etik Sözleşmesi.....	403
Değerlendirme Çalışması-19	404

20. BÖLÜM

POLİTİKA (SİYASET) ETİĞİ VE POLİTİKACILARIN ETİK DAVRANIŞ İLKELERİ

Politika Etiği Kavramı ve Siyaset Dünyasında Etik Kuralların Önemi	408
Politika Etiği Ne Demektir?	408
Politika Etiği Neden Önemlidir?	409
Seçim Öncesi, Seçim Sırasında ve Seçim Sonrasında Etik Konular	412
Politikada Sık Karşılaşılan Bazı Etik Dışı Davranışlar.....	416
Yolsuzluk.....	416
Milletvekillerinin Parti Değiştirme.....	417
Seçim Kampanyalarının Finansmanı ve Etik Dışı Uygulamalar	418
Kliyalizm (Yandaş Kayırma) ve Hizmet Kayırmacılığı	419
Lobicilik ve İş Takibi	421

Rant Kollama (Rent-seeking).....	422
İçeriden Bilgi Ticareti (Inside Trading)	423
İdeolojik Atama ve Yükseltmeler (Patronaj)	423
Parlamentelerin Dokunulmazlığı (Immunity).....	424
Mal Bildirimi.....	426
Lobicilik	426
Çıkar Çatışması.....	428
Kamu Kaynaklarının Kötüye Kullanımı	431
Milletvekillerinin Yapamayacakları İşler.....	432
Şeffaflık ve Hesap Verebilirlik	432
Görevlerini İhmal Etme.....	434
Görev Sonrası İstihdam Kısıtlamaları	434
Güç Yozlaşması ve Taciz	435
Politikacıların Farklı Gruplarla İlişkilerinde Etik İlkeler	436
Değerlendirme Çalışması- 20	442

21. BÖLÜM

YEREL YÖNETİMLERDE ETİK

Yerel Yönetimler İçin Uluslararası Etik Belgeler	444
Türkiye’de Yerel Yönetimlerde Etik İlkeleri	448
Yerel Yönetimlerde Bazı Etik Dışı Uygulamalar.....	449
Değerlendirme Çalışması- 21	452

22. BÖLÜM

SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİ VE ETİK

Sivil Toplum Kuruluşu Nedir?	456
Sivil Toplum Kuruluşlarının İşlevleri nelerdir?	457
Sivil Toplum ve Etik	460
Sivil Toplum Kuruluşlarında Etik İhlaller	461
Sivil Toplum Örgütleri İçin Etik İlkeler.....	463
Değerlendirme Çalışması- 22	472

23. BÖLÜM VATANDAŞLIK ETİĞİ

Vatandaşlık Bilinci	474
Vatandaşlık Kavramı	475
Bir Bağ Olarak Vatandaşlık	475
Bir Hukuki Statü Olarak Vatandaşlık.....	476
Hak ve Yükümlülükler Açısından Vatandaşlık.....	477
Aktif ve Pasif Vatandaşlık Türleri	479
Farklı Vatandaşlık Yaklaşımları	480
Vatandaşlık Etiği Kavramı.....	480
Vatanseverlik.....	483
Yasalara Uymak	483
Dürüstlük	484
Kamu Mallarını Koruma	485
Katılım	487
Saygı	487
Sorumluluk	488
Topluma Hizmet.....	489
Değerlendirme Çalışması-23	490

24. BÖLÜM KAMUDA DİJİTAL ETİK

Dijital Dönüşüm Kavramı.....	491
Geleneksel Devlet ile Dijital Devlet (E-Devlet) Farkı.....	493
Türkiye’de E-Devlet ve Dijital Dönüşüm.....	495
Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi.....	502
Dijital Etik Kavramı	504
Kamuda Dijitalleşmenin Etik Kültürün Yaygınlaşmasına Katkıları.....	507
Kamuda Dijital Dönüşümün Yarattığı Bazı Etik Sorunlar.....	511
Değerlendirme Çalışması- 24	530

25. BÖLÜM**KAMUDA ETİK KÜLTÜRÜN GELİŞTİRİLMESİ**

Kurumlarda Etik Kültürün OluŐturulmasında Sekiz Basamak.....	534
Kamuda Uygulanabilir Etik Davranış Kurallarının OluŐturulması.....	534
Kurumda Etik Stratejisi ve Eylem Planlarının Hazırlanması	536
Etik Eđitimlerinin Sürekli Hale Getirilmesi	538
Etik İlkelerin Kurum İçinde Düzenli Olarak Dile Getirilmesi ve PaylaŐılması ..	540
Etik Bildirim ve Danışma Hattı Kurulması	541
Etik Kültürünü YaŐatan rnek Davranışların dllendirilmesi	542
7. Etik Liderlik	544
İzleme, Değerlendirme ve SoruŐturma Sistemlerinin Kurulması ve Etkili Biçimde alıŐtırılması.....	552
Değerlendirme alıŐması- 25	553
Yararlanılan Kaynaklar	555

BİRİNCİ KISIM

ETİĞE GİRİŞ: KAVRAMLAR, TEORİLER

Etik bize değerlere değer vermeyi öğretir.

İnayet Aydın

1. BÖLÜM

ETİK VE AHLAK KAVRAMLARI

Etik değerler kutup yıldızı gibidir. Ulaşamayacak olsak bile gideceğimiz yönü ona bakarak buluruz.

Etik ve ahlak kavramları birbirinin yerine kullanılsa da aslında farklı anlamlara ve içeriklere sahiptirler. “Etik” sözcüğü, Yunanca “karakter” anlamına gelen “Ethos” sözcüğünden türetilmiştir. “Ahlak” sözcüğü ise “gelenek veya alışkanlık” anlamına gelen Latince “Moral” sözcüğünden türetilmiştir (Hare ve Herdt, 2024). Hem ahlak hem de etik, genel olarak “iyi ve kötü” ya da “doğru ve yanlış” arasındaki farkı ayırt etmekle ilgilidir. Ancak iyi ve doğru için temel alınan standartlar ahlak için daha çok toplumun değer yargıları iken, etik değerlendirmede evrensel “iyi ve doğru” standartları temel alınmalıdır. Kuçuradi (1998) “değer yargısı” ve “etik değer” ayrımını yapar ve etiğin temelini etik değerlerle yapılan bilinçli değerlendirmeler olması gerektiğini ifade eder. Çizelge 1’de Etik ve ahlak arasındaki farklılıklar bazı boyutlar açısından karşılaştırılmıştır.

Ahlak Kavramı

Ahlaka ilişkin pek çok farklı anlayış, yaklaşım ve tanımlama yapılmıştır. Özlem (2006, 75) ahlak kavramını şöyle tanımlamıştır:

Ahlak, bireyin veya toplulukların belli bir tarihsel dönemde belli türde eğitim, düşünce, inanç, töre, alışkanlık, görenek ve bunların içerdiği değer, buyruk, norm ve yasaklara göre düzenlenmiş ve bu haliyle gelenekleşmiş, yerleşmiş yaşam biçimidir.

Ahlak, mutlak anlamda “iyi” olduğu düşünülen bir yaşam görüşünde yapılarak yerleşiklik kazanan, gelenekler ve göreneklerle taşınan, yazılı ya da yazılı olmayan eylem kurallarıdır.

Çizelge 1. Etik ve Ahlak Kavramlarının Farklılıkları

	ETİK	AHLAK
1 Kavramın kökeni	Yunanca “ethos” kavramından gelir. “Karakter” demektir.	Latince “moral” kavramından gelir. Gelenek demektir.
2 Kavramın anlamı	Doğru veya yanlış davranış ile ilgili değerler ve ilkeler bütünüdür.	Yazılı ya da yazılı olmayan, belirli bir gruba veya kültüre göre tanınan davranış ve eylem kurallarıdır.
3 Kavramın Kaynağı	İçsel değerlendirme ve evrensel değerler	Toplumun değer yargılarına ve kabullerine dayalı ve dışarıdan öğretilenler.
4 Kavramın Kapsamı	Etiğin evrensel olarak tüm insanlar ve toplumlar için geçerli olacak bir kapsayıcılığı olması beklenir	Ahlak görelidir ve toplumdan topluma değişebildiği gibi, aynı toplum içindeki farklı grupların benimsediği ahlak kuralları arasında bile farklılıklar vardır.
5 Uygulanma Biçimi	Doğru ya da yanlış karar vermek için etik bilgisi ile bilinçli bir değerlendirme yapılır.	Toplum bazı davranış ve geleneklerin doğru olduğunu kabul eder ve bireyler de toplumun bu kabullerine aykırı davranamaz.
6 Değerlendirme kaynağı	Evrensel değer, ilke ve kurallar temel alınarak değerlendirme yapılması beklenir. Evrensel bir davranış standardı aranır.	Bireylerin neyin ahlaklı, neyin ahlak dışı olduğuna ilişkin değerlendirmesi onların dinsel inançlarından, kültürden, bireysel kabullerinden kaynaklanır.
7 Başkalarına etkisi	Genellikle profesyonel uygulamalara işaret eder ve başkalarını etkiler.	Kişisel davranışla ilişkilendirilir ve kişiyi ve başkalarını da etkiler

Yukarıda verilen ahlak tanımlarında da görüldüğü gibi her bireyin içine doğduğu toplumdan ve ailesinden öğrendiği, toplumsal kültürün ürünü olan, inanç, değer ve geleneklere dayanan, değer yargılarından oluşan bir bireysel iç ahlakı vardır. Bireysel ahlak kişinin kendi seçim ve tercihleri, eğilimleri doğrultusunda oluşur. Bu bireysel iç ahlak her ne kadar bireysel gibi görünse de toplumsal kültürün etkisi ile şekillenir, kişiden kişiye ve toplumdan topluma farklılıklar gösterir. Bu anlamda ahlak görelidir ve toplumdan topluma değişebildiği gibi, aynı toplum içindeki farklı grupların benimsediği ahlak kuralları arasında bile farklılıklar vardır (Mengüşoğlu, 1965, 14).

Kültür, toplumları oluşturan değer ve ilkelerin aktarılmasında çok önemli bir rol oynayan ahlaki bir sistemdir. Bireylerin ahlakla ilgili ilk inançları ve değer yargıları kültür aracılığıyla aktarılır. Bu anlamda farklı kültürler neyin ahlaki açıdan